

KULTUREN

Färgaren 26, Stäket

Lund, Skåne

Antikvarisk medverkan 2015

KULTURMILJÖRAPPORT 2015:25

CARITA MELCHERT

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Innehåll

Inledning	2
Sammanfattning av utförda arbeten.....	2
Administrativa uppgifter	2
Genomförda arbeten.....	3
Murverk	3
Fönster	3
Trappa och trappräcke	3
Ankarjärn, konsol till skylt och ram till tavla.....	3
Skyddsgaller över källarfönster.....	4
Vandalrör.....	4
Sentida förråd	4
Material	4
Avvikelser från handlingar och tillhörande antikvariska ställningstaganden	5
lakttagelser under arbetet	5
Bilder och ritningar.....	5
Referenser.....	16
Bilagor	16

Inledning

Byggnadens tegelmurverk var i behov av foglagningar, åtgärden är angelägen för att förhindra större skador. Fönster dörrar och nyare tillbyggd del var i behov av att målas. Arbeten berör både äldre murverk samt fönster och modernare delar. Byggnaden som kallas Stäket förklarades som byggnadsminne 1964. Det är ett medeltida tvåvåningshus i rött tegel. Det restaurerades på 1950-talet då byggnaden delvis återfördes till ett förmodat medeltida utseende med bland annat trappgavlar nya fönster och dörrar. Det har gjorts vissa tillägg till byggnaden i sen tid bland annat utvändig brandtrappa och förråd inåt gården.

Sammanfattning av utförda arbeten

Partiell omfogning av tegelmurverket åt öster och söder.

Byte av en tegelsten och flytt av en tegelsten i murverk åt öster.

Lagning av fogar i trappa.

Målningsarbeten: fönster (åt söder och öster), dörr, trappräcke, ankarjärn och sentida förråd.

Lagning och underhåll av skyddsgaller till källarvåningens fönster.

Lagning och underhåll av informationstavla samt installation av belysning i båda tavlorna.

Ersatt konsol i hängande skylt.

Ersatt två vandälror.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen dnr: 432-14964-2015 och 431-14293-2015

Fastighetsbeteckning: Färgaren 26

Kommun: Lund

Arbetshandlingar: Åtgärdsförslag 2015-05-18, Ytskyddskonsult AB, Mats Pålsson

Fastighetsägare: Lundafastigheter

Fastighetsförvaltare: Esad Henic

Murningsarbeten: Stråheds i Andersöv AB

Målningsarbeten: Lewin & Ohlsson Måleri AB

Fönster, glasarbeten: Allt i Glas, Limhamn

Kontrollant/besiktningsman: Mats Pålsson, Ytskyddskonsult AB

Antikvarisk medverkan: Carita Melchert, Kulturen

Arkeolog: Aja Guldåker, Kulturen

Startdatum: 2015-09-22

Slutbesiktning: 2015-11-30

Genomförda arbeten

Murverk

Foglagningarna gäller delar av murverket åt söder och öster, det är delar som skadats vid klottersanering. Skadade fogar och lös fog har kratsats ur. Ny fog har utförts med fogslev, fogpinne och ritsats. Nytt fogbruk har pigmenterats för att efterlikna befintlig fog i färgnyans.

Murverket invid trappans övre steg var sedan 1950-talet murat med två tegelstenar som gick ut från murverket över trappsteget, vilket medförde en risk att regnvatten blir kvar på trappstegen eller pressas in mot murverket. Två tegelstenar kapades för att förbättra vattenavrinningen. Den ena halvan av tegelstenarna flyttades istället upp fyra murvarv och ersatte en tegelsten som spruckit på grund av att järnräcket var fäst i stenen. Räcket försågs med en ny påsvetsad förlängning som istället fästs i tegelfogen. All berörda tegelsten är från 1950-talet (se figur 28-29).

Vänster om entrédörren: En tegelsten som tillkommit på 1950-talet var kraftigt vittrad. Denna ersattes med en likvärdig begagnad tegelsten, likvärdig vad gäller storlek och färgnyans. Höger om entrédörren: Murverket består av en sammansättning av skärv, röda och gula tegelstenar. Inga stenar byttes ut eller kompletterades. Här fogades endast med bruk för att förhindra fortsatta skador.

Fönster

Fönster på huvudbyggnaden åt söder och öster. Träet har rengjorts och strukits med linolja. Fönstren är från 1950-talet.

Glaset i en båge var på väg att ramla ut, det har försetts med ny blyspröjs (se figur 2 och 23).

Dörr

Entrédörr åt öster. Dörren har rengjorts och strukits med linolja.

Trappa och trappräcke

Sprickor mellan trappsteg och murverk samt sprickor mellan trappsteg har fogats i. Räcket har skrapats rent från färg, rostskyddsmåls och strukits en gång med linoljefärg. Slutstrykning återstår eftersom det var för kallt att måla med linoljefärg. Räcket förlängdes med ett påsvetsat järn för att få ett nytt stabilare infäste i tegelfogen, istället för som innan i en tegelsten.

Ankarjärn, konsol till skylt och ram till tavla

Ankarjärnen har rengjorts, rostskyddsmålats och strukits med linoljefärg. På ankarjärnen fanns rester av tidigare svart färg.

Konsolen till den hängande skylten var genomrostad och ersattes med en ny lika befintlig. Konsolen har rostskyddsmålats och strukits med linoljefärg.

Ramen till den mindre väggtaflan har justerats, rostskyddsmålats och strukits med linoljefärg. Båda väggtaflorna har försetts med ny belysning.

Skyddsgaller över källarfönster

Gallret har lagats, rostskyddsmålats och strukits med linoljefärg.

Vandalrör

Två vandalrör mot norr har ersatts. Rören har rostskyddsmålats och strukits med linoljefärg. Smågatstenen har återplacerats. Grävarbetet har övervakats av arkeolog (se bilaga 1).

Sentida förråd

Fasad och fönster har rengjorts och målats. Dörren åt norr har ersatts med en ny i lika utseende som den tidigare.

Material

Fogbruk (murverk och trappa): St. Astier Naturligt hydrauliskt kalkbruk. NHL 2 1:2 med 0-2 mm ballast. STA P 10 019. Bruket pigmenteras med pigment grön umbra från Målarkalk AB för att efterlikna befintlig fog.

Fönster: Kokt linolja spädd med 20 % terpentin första strykningen och 10 % andra strykningen, andra strykningen pigmenterad med umbra och järnoxid. Ottossons färgmakeri AB

Dörr: Kokt linolja spädd med 20 % terpentin första strykningen och 10 % andra strykningen, andra strykningen pigmenterad med umbra och järnoxid. Ottossons färgmakeri AB

Trappräcke: Rostskydd järnmönja. Svart linoljefärg 1A-98 Bensvart. Ottossons färgmakeri AB

Ankarjärn: Rostskydd järnmönja. Svart linoljefärg 1A-98 Bensvart. Ottossons färgmakeri AB

Skyltar, galler och vandalrör: Rostskydd järnmönja. Svart linoljefärg 1A-98 Bensvart. Ottossons färgmakeri AB

Fasad och dörr sentida förråd: Alcro Modern Oljefärg i kulör 517.

Avvikelser från handlingar och tillhörande antikvariska ställningstaganden

Stor del av de befintliga fogarna är från 1950-talet. Då valde man att ritsa fogarna, sannolikt för att efterlikna utseendet på en medeltida fog. De nu omfogade partierna har ritsats, men utförandet är något grövre och oskarpare än de bäst bevarade äldre fogarna. Den 2015 utförda ritsningen bedömdes som godtagbar eftersom lagningarna i huvudsak gäller mindre partier och partier som är ommurade på 1950-talet när också tegelstenarna till stor del byttes ut.

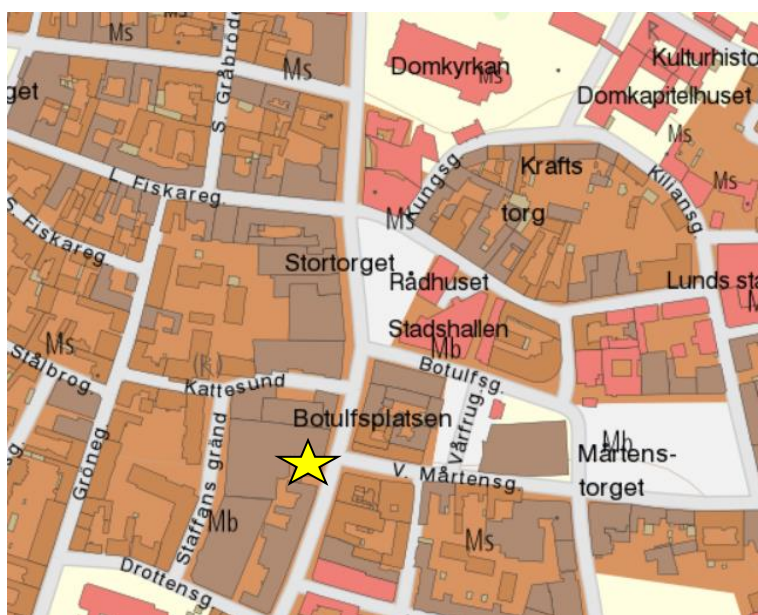
Återstår att slutstryka trapppräcket med linoljefärg när temperaturen är gynnsam. Vid målningssarbetet var järnet så kallt att järnmönjan rann ner på trappstegen av kalksten. Kalkstenen rengjordes omgående vid rinningarna. För att få bästa resultat valdes att vänta med slutstrykningen till våren.

Ett fönster var på väg att ramla ut och har försetts med ny blyspröjs. Åtgärden var nödvändig och har utförts i lika utseende som före åtgärden.

Iakttagelser under arbetet

På östra gavelfasaden finns två sprickor högre upp i fasaden. Sprickorna följer fogen men även ett antal tegelstenar har spräckts. Underhållsåtgärder planeras att utföras vid senare tillfälle.

Bilder och ritningar

Figur 1. Karta över Lund, Stäket, Färgaren 26 markerat med stjärna.

Figur 2. Ungefärlig omfattningen av omfogningarna markerad med gul linje. Ett fönster som försetts med ny blyspröjs markerat med vit linje. Fönstren på dessa två fasader samt dörren har underhållits.

Figur 4. Före åtgärder, södra fasaden och östra gavelfasaden.

Figur 5 och 6. Före åtgärder, trappa och dörr vid entrén åt öster.

Figur 7 och 8. Före åtgärder. Vänster: Skadade tegelstenar och tegel murat på trappsteg. Höger: Tegelmur höger om dörren.

Figur 9 och 10. Före åtgärder. Östra fasaden och exempel på ankarjärn på östra fasaden.

Figur 11. Före åtgärder. Skyltar och galler vid källarfönster. Skadad tegelfog i nedersta delen av fasaden.

Figur 12. Före åtgärder. Vandalrör i nordöstra hörnet.

Figur 13. Före åtgärder. Sentida förråd åt gården i väster.

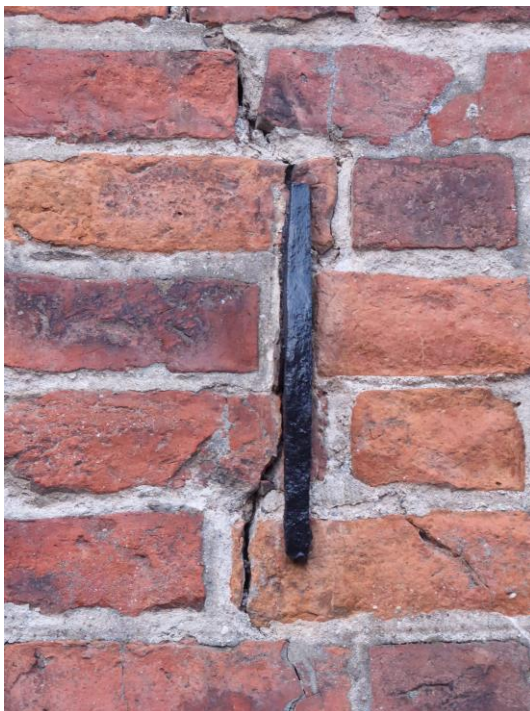
Figur 16 och 16. Vänster: Sentida förråd, nordvästra hörnet. Höger: Under arbete. Järnräcket var så kallt i september att järnmönjan rann.

Figur 17. Efter åtgärder. Södra och östra fasaderna.

Figur 18 och 19. Efter åtgärder.

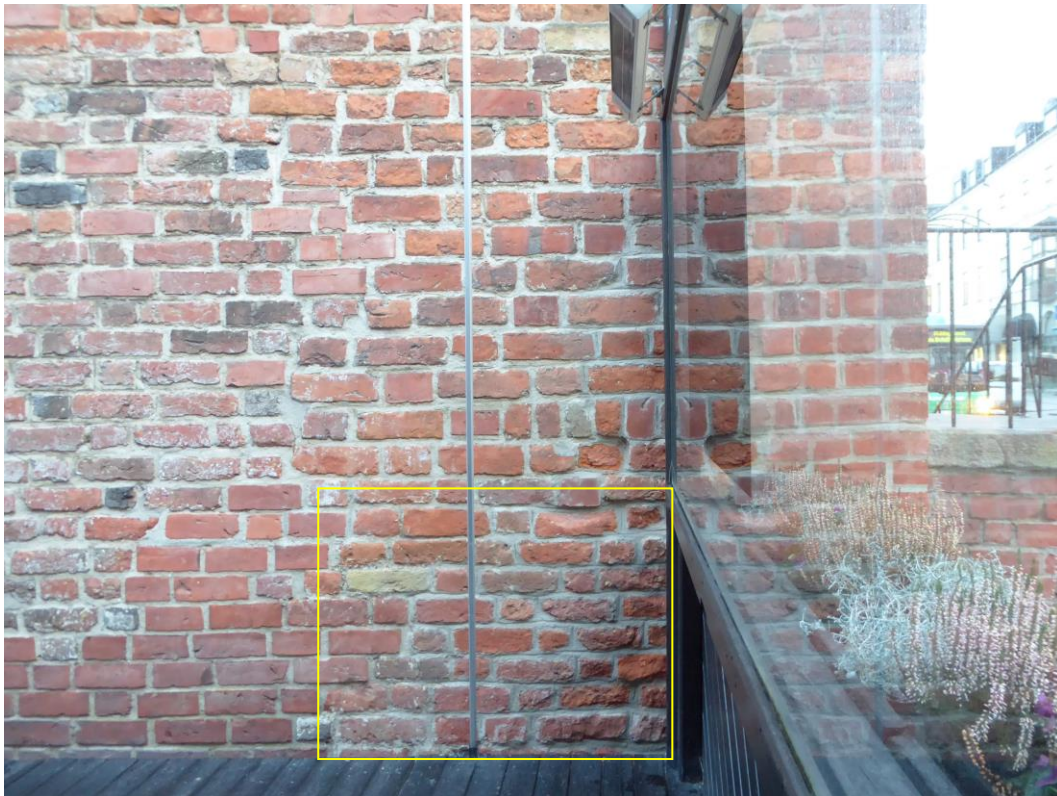
Figur 20 och 21. Efter åtgärder. Exempel på ankarjärn. Höger: Omfogning utförd. Tegelstenarna som var murade på trappstegen har kapats och en av dessa har flyttats upp vid räcket infäste, ytterligare en tegelsten har ersatts. Ny förlängd infästning av räcket.

Figur 22. Efter åtgärder. Justerade och målade skyltar och galler samt omfogning under källarfönster.

Figur 23. Efter åtgärder. Nya blyspröjs i ett fönster på östra gavelfasaden.

Figur 24. Efter åtgärder södra fasaden. Delen längst ner i sydöstra hörnet har fogats om. Ungefärlig yta har markerats med gul linje.

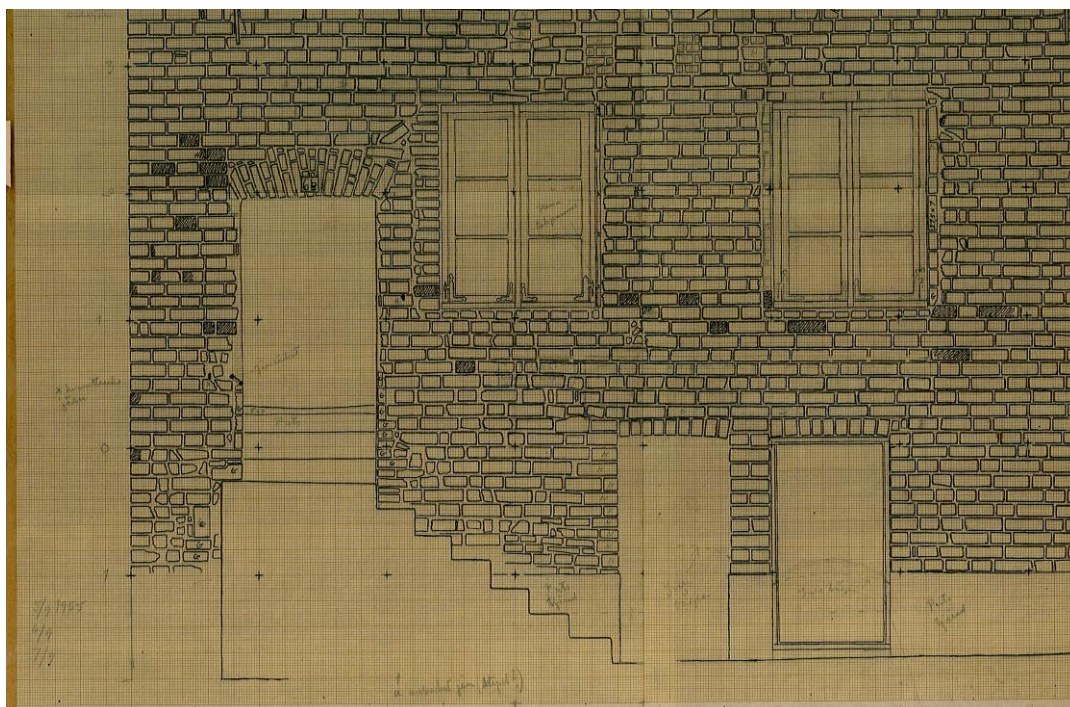
Figur 25. Ersatt vandlrör och återplacerad gatsten. Nordöstra hörnet.

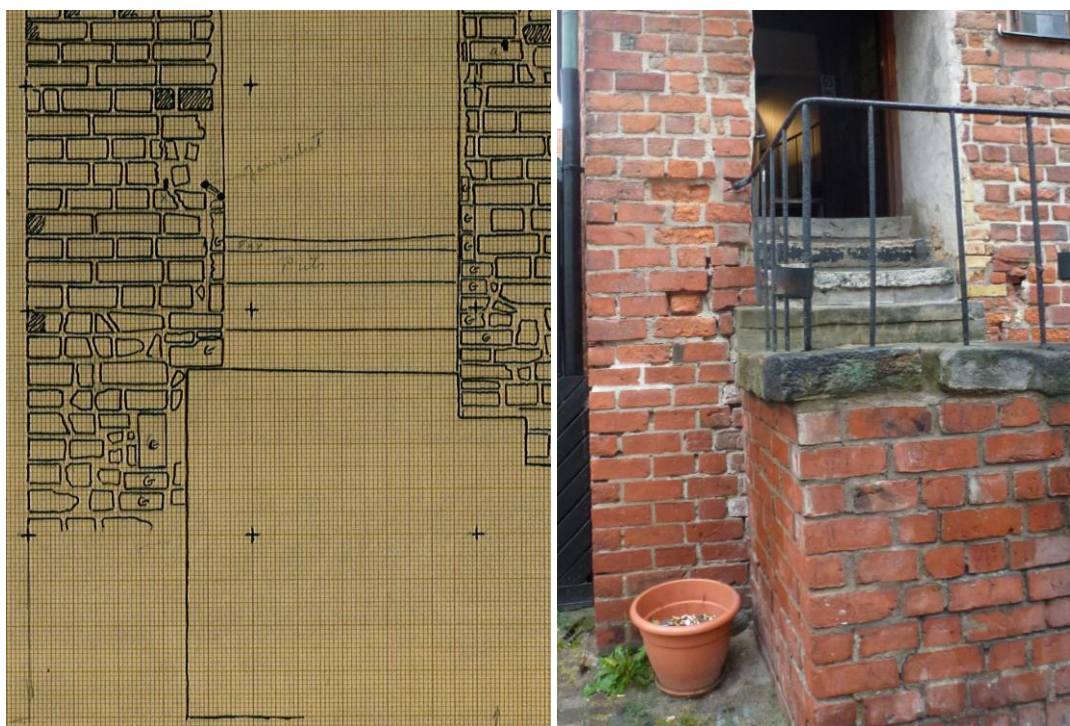
Figur 26. Efter åtgärder. Sentida förråd nordvästra hörnet. Målad fasad och ny dörr.

Figur 27. Efter åtgärder. Sentida förråd västra fasaden.

Figur 28. Ragnar Blomqvist, uppmätning 1955 "inför bygnadsarbeten" (ritningen är beskuren). Bilden visar östra murverket. Varje sten är noggrant uppritad och kan jämföras med dagens utseende. Till ritningen finns ingen förklaring men tolkas här som att skrafferade stenar var vittrade och de markerade med ett G var gult tegel. Ritningen stämmer väl med dagens utseende och man kan konstatera att stenar invid räckets fäste, vänster om dörren, har ersatts efter 1955. Partiet vänster om trappan har murats om med nya stenar efter 1955 medan partiet till höger om dörren inte murats om. Källa: Kulturens arkiv Lundaarkivet, Stäket.

Figur 29. En jämförelse mellan ritningen och före åtgärderna 2015 visar att stenarna vid räckets infästning ersatts efter 1955 samt att murverket i nedre delen till vänster i bild är ommurat. Att tegel har ersatts vid räckets infästning 2015 motiveras med att dessa stenar har murats in efter 1955 och är således inte ursprungliga i byggnaden. Till höger om dörren bestod teglet av små bitar 1955 och gör så än idag.

Referenser

Arkiv

Kulturen, Lundaarkiv, Stäket.

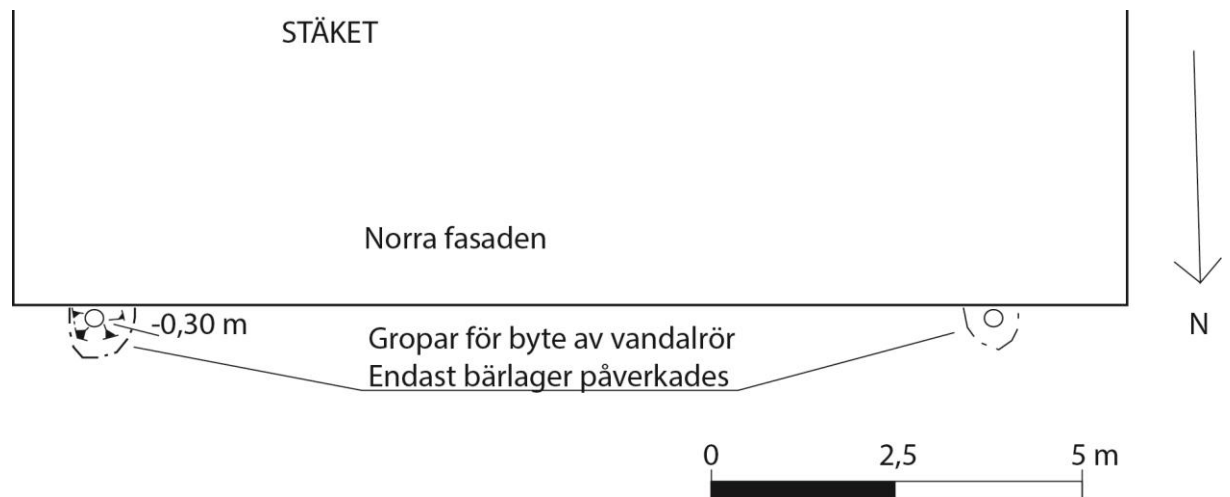
Bilagor

1. PM Kv Färgaren 26 – Stäket. Aja Guldåker.

Bilaga 1.

PM Kv Färgaren 26 – Stäket
Lst dnr 431-14293-2015

Planerade markingrepp: Byte av två rostskadade vandlör på norra fasaden. Gatsten runt vandlör kommer att lyftas och mindre grävarbeten kommer att utföras för att komma åt anslutningen på dagvattnet.

Resultat: Två gropar med ett djup av 0,30 m som mest under dagens marknivå. Inga medeltida kulturlager påverkades utan endast bärlager till befintlig gatsten.

Bild till vänster: Östra vandalgrop

Bild till höger: Västra vandalgrop

Aja Guldåker, Arkeolog
2015 09-23 Kulturen